

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради PhD 13251
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувачка ступеня доктора філософії Юлія Цівінська, 1999 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 2021 році Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича за спеціальністю «Філологія», працює фахівцем I категорії науково-дослідної частини Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича Міністерства освіти і науки України, м. Чернівці, виконала акредитовану освітньо-наукову програму 38597 «Філологія».

Разова спеціалізована вчена рада PhD 13251, утворена наказом ректора Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Міністерства освіти і науки України, м. Чернівці, від «27» квітня 2026 року №153, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради –	Бориса Бунчука , доктора філологічних наук, професора, професора кафедри української літератури Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.
Рецензентів –	Лариси Маркуляк , кандидата філологічних наук, доцента, доцента кафедри української літератури Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Наталії Шатілової , кандидата філологічних наук, доцента, асистента кафедри сучасної української мови Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.
Офіційних опонентів –	Наталії Науменко , доктора філологічних наук, професора, професора кафедри іноземних мов професійного спрямування Національного університету харчових технологій. Олени Пашук , кандидата філологічних наук, доцента, доцента кафедри теорії літератури та зарубіжної літератури Волинського національного університету імені Лесі Українки.

на засіданні «16» червня 2026 року ухвалила рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки Юлії Цівінській на підставі публічного захисту дисертації «Віршування Сергія Жадана (метрика й ритміка)» за спеціальністю 035 Філологія.

Дисертацію виконано в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича Міністерства освіти і науки України, м. Чернівці.

Науковий керівник – Валентин Мальцев, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української літератури Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, який відповідає вимогам пункту 6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 року (зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМУ №341 від 21.03.2022, №502 від 19.05.2023, №507 від 03.05.2024).

Здобувачка має 15 наукових публікацій за темою дисертації, з них 4 праці (1 в співавторстві) у наукових фахових виданнях України категорії «Б», 1 розділ у колективній монографії, 9 публікацій апробаційного характеру та 1 стаття (у співавторстві), що додатково відображає наукові результати дисертації:

1. Цівінська Ю. Функціонування тонічних розмірів у поезії Сергія Жадана. *Наукові записки [Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка]*. Серія: Філологічні науки. 2023. Вип. 3 (206). С. 148–153. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2023-206-22>

2. Цівінська Ю. «Месопотамія» Сергія Жадана: метрико-ритмічні параметри віршованих текстів. *Питання літературознавства*. 2024. № 109. С. 43–57. DOI: <http://doi.org/10.31861/pvltit2024.109.043>

3. Цівінська Ю. Рання поезія Сергія Жадана (версифікаційний аспект). *Закарпатські філологічні студії*. 2024. № 37. С. 318–322. DOI: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.37.52>

4. Мальцев В., Цівінська Ю. Проблеми покоління крізь призму ліричного бачення Сергія Жадана (на матеріалі збірки «Балади про війну і відбудову»). *Актуальні питання суспільних наук та історії медицини*. Серія «Філологічні науки». 2021. № 3 (31). С. 44–48. DOI: <https://doi.org/10.24061/2411-6181.3.2021.291>

5. Цівінська Ю. «Skovorodance» – двоголосся Григорія Сковороди та Сергія Жадана. *Поліфонія сквородинських дискурсів: колективна монографія / за заг. ред. А. Тичиніної; передмова О. Бродецького, А. Тичиніної*. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2024. С. 177–190.

У дискусії взяли участь голова, рецензенти, офіційні опоненти та висловили зауваження:

Голова Борис Бунчук, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української літератури Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича:

1. За яким критерієм ви проводите межу між поліметричною конструкцією та акцентним віршем?

2. У роботі ви використовуєте визначення «жорсткий урбаністичний верлібр». Поясніть його значення.

Опонент Наталія Науменко, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри іноземних мов професійного спрямування Національного університету харчових технологій:

1. Еволюція індивідуального стилю поета – надзвичайно складне та цікаве явище, відкрите до дослідження під різними кутами зору. Однак не можна погодитися із поширеним твердженням, що перехід автора на певному етапі до неklasичного віршування, а надалі й до верлібру – це «втеча» від класичного вірша, навіть у переносному значенні (с. 115). Така втеча не вдавалася нікому, навіть таким знаковим верлібристам, як Волт Вітмен та «бітники», і для кожного поета, а Сергій Жадан теж не виняток, настає момент повернення до вірша метричного. Інше не просто суперечливе, а й тенденційне положення – про «убивство» силаботоніки, що його нібито скоїв Сергій Жадан (с. 80). Така втеча не вдавалася нікому, навіть Волтові Вітмену та «бітникам». «Через глибоку культуру класичного вірша», за М. Хвильовим, кожен поет рухається у своєму індивідуальному розвитку, зокрема й до верлібру. Неясною видається теза про «хаотичне розташування» віршових рядків на сторінці, наприклад у поезії «І тоді вона каже» (с. 117). Цю «хаотичність» може розпізнати лише реципієнт, однак ж автор мав певний задум щодо саме такої форми вірша. У цьому випадку можна було би провести зіставлення з поезією Миколи Хвильового – теж знакового представника літературного Харкова, а крім цього, трактувати зазначений твір як новітній зразок візуальної поезії.

2. У роботі Юлії Цівінської, як і у багатьох розвідках молодих філологів, триває термінологічний «батл» між поняттями «текст» і «твір», заданий працями Ролана Барта. Звісно, кожен вірш є текстом, але словосполучка на взірець «текст “Південно-Західна залізниця”» (с. 110) викликає асоціації і зі статутом (діловий документ), і з енциклопедичною статтею, хоча саме цей твір можна визначити як віршовану новелу з елементами трилера. Інший приклад: «текст «І ти говориш “пам’ять”. І тоді» – зразок п’ятистопового ямба» (с. 165), а за жанром – лірична медитація. Тому жанрові визначники дозволили б уникнути рясного вживання терміна «текст». Навіть якщо в об’єкт дослідження винесено просодію, недостатньо її досліджувати без урахування жанрової природи: серед аналізованих поезій наявні й твори елегійної інтонації, і балади, і віршовані нариси, і багато інших. До того ж у дослідженні віршованих драм Жадана Юлія Цівінська жанрові маркери зазначила доцільно.

3. Як слушно зауважив свого часу Микола Хвильовий, «поет... і про поета має право писати». Очевидно, поетична душа дисертантки настільки прониклася настроями Жаданової

творчості, що у її роботі стали частотними вислови публіцистичного та белетристичного стилю, у яких численні філологічні терміни та концепти навіть персоніфікуються: «твори притягають додаткові сенси» (с. 35), згадки про топоси не «виринають», а краще «постають», «з'являються» чи принаймні «виникають» (с. 64), «слова повертаються до Жадана» (с. 69), «верлібр супроводжує автора» (с. 78, виходить, що Жадан – окремо, а верлібр – окремо), «тексти вириваються з площини» (с. 103), «Вільні вірші... нібито розбавляють заримовані тексти» (с. 111, краще «чергуються» з ними, «відтінюють» їх), «верлібр не витворив канонів щодо строфіки» (с. 120; а що, повинен був?). А от і взагалі унікальний вислів, наведений у студіях поезії 2014-2022 років: «Замовкло художнє слово, оскільки було недоречним» (с. 69); сумнівно, що це було насправді так.

4. Є зауваження щодо окремих мовних зворотів: «кераміка піднебіння» (с. 68, варто уточнити, чи це слова С. Жадана), «кінцівка вірша» (с. 85, краще «закінчення», «фінал», «кода», а ще ліпше, якщо йдеться про вірші наративного характеру, – новелістичний Wendepunkt), «геніальний «Тиждень» М. Семенка (с. 80, текст із виписаних стовпчиком назв днів тижня навряд можна назвати геніальним); надто частотним є дієслово «використовувати» там, де можна було вжити синоніми (наприклад, «використовувати розмір», ліпше «писати розміром»). Незрозуміло, що означає «дієвість церкви», що їй кидає виклик ліричний герой Жадана (с. 54); якщо йдеться про її тотальний контроль над життям людини, то так і слід було сказати.

Опонент Олена Пашук, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії літератури та зарубіжної літератури Волинського національного університету імені Лесі Українки:

1. Уточнення термінологічного мінімуму. Дисертантка часто оперує різними віршознавчими термінами, які є робочим інструментарієм, але не подає їхніх визначень, вважаючи, вочевидь, загальновідомими. Але у віршознавстві погляди дослідників на одні і ті ж явища можуть різнитися. Речення, на кшталт «Є у збірці також і кілька прикладів перехідних метричних форм (ПМФ), які поєднують віршовані розміри, як-от у текстах «Хвора дитино, єдиний нащадку калік», «Нам було непогано», «З-під важко йдучих циклонних злив», не дозволяють зрозуміти, що таке «перехідна метрична форма» і в чому її різниця від «поліметричної конструкції». Згадуються також терміни «верліброїд» та «метризований вільний вірш», знову ж таки без пояснення їхньої суті. Тож хотілося би конкретного визначення цих понять, і чи не можна «метризований вільний вірш» в окремих випадках вважати ПМФ чи ПК?

2. Формозміст. Дисертантка провела надзвичайно важливу роботу, проаналізувавши версифікацію поета на кожному з етапів творчості. Але варто тісніше розглянути взаємозв'язок між формою та змістовим наповненням текстів. А саме чим зумовлені зміни метрики та ритміки у творчості С. Жадана? Для прикладу, чому верлібр, який є найбільш продуктивною формою у творчості митця, абсолютно відсутній у збірці «Тамплієри»? Або ж чим зумовлене кардинальне зменшення класичних розмірів (з 22% у ранній поезії до 1–2% у наступних періодах).

3. Питання періодизації. Одним із завдань, заявлених у роботі, є «розробити періодизацію поетичного доробку письменника з огляду на основні мотиви лірики, враховуючи погляди самого автора». Не зовсім зрозуміло, чим зумовлений поділ саме на ці чотири етапи, оскільки більшість мотивів переходять зі збірки до збірки. І чи не доречніше було, з огляду на тему дисертації, запропонувати періодизацію, побудовану на метричних вподобаннях автора?

4. Додатки значно підсилили і допомогли б структурувати такі важливі для розвитку віршознавства статистичні дані щодо метрики Жадана.

Рецензент Лариса Маркуляк, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української літератури Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича:

1. Дисертантка ґрунтовно досліджує внутрішню динаміку віршової системи С. Жадана, фіксує особливості його індивідуального стилю. Проте в дослідженні бракує ширшого порівняльного фону сучасної української поезії. Було б доречно чіткіше окреслити, у чому

полягає типологічна спорідненість або принципова відмінність ритміко-метричних пошуків С. Жадана порівняно з його сучасниками. Також авторці варто було б приділити більше уваги рецепції С. Жаданом віршових традицій українського модернізму 1920-х років (Михайль Семенко, Майк Йогансен).

2. Дисертація містить величезний масив аналітичної роботи – досліджені сотні поетичних текстів, вираховано частотність використання різних метрів тощо. Робота значно виграла б у переконливості та наочності, якби дисертантка узагальнила метричний репертуар та еволюцію ритміки С. Жадана у вигляді порівняльних таблиць, графіків або діаграм (наприклад. динаміка співвідношення двоскладових і трискладових розмірів за десятиліттями). Візуалізація статичних показників дозволила б рельєфніше продемонструвати масштаби проведеного дослідження.

Рецензент Наталія Шатілова, кандидат філологічних наук, доцент, асистент кафедри сучасної української мови Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича:

1. Авторка під час наукового пошуку широко застосовує кількісно статистичні методи для ґрунтового аналізу обраного корпусу поетичних текстів С. Жадана (майже 700 опрацьованих поезій), зазначаючи репрезентативні відсоткові показники, релевантні для кожного періоду творчості письменника. Однак, на жаль, у роботі не подано узагальнювальних таблиць, які б, на наше переконання, могли б ефективно унаочнити й об'єктивувати здобуті результати, систематизувати й візуально структурувати статистичні відомості в зручному для аналізу й сприйняття форматі.

2. Дисертантка цілком слушно виокремлює низку типових ритмотвірних чинників, характерних для поезії С. Жадана, з-поміж яких лексичні й синтаксичні повтори, парцельовані конструкції, синтаксичний паралелізм, оказіональна внутрішня рима, анафора та рефрен слів чи словосполучень тощо. Утім, деякі теоретичні положення в дисертації не проілюстровано відповідними прикладами з досліджуваних поетичних текстів, напр.: «Звертання, побудова розповіді, що вказує на публічне звертання, надають творам рис монологу. Подекуди на це вказують і стилістичні засоби: парцеляція, синтаксичний паралелізм, невелика кількість повторів, логічне перетікання думок у висловленні, що якісно працюють, наприклад, у промові» (с. 100). Потребує ілюстративного матеріалу, на нашу думку, й слушне твердження дослідниці про різнорівневі засоби експресивізації поетичної мови письменника «як на лексичному (сленг, розмовні конструкції, лайка), так і на інтонаційному (окличні речення) та графічному (трапляється написання окремих рядків великими літерами) рівнях» (с. 100).

3. Спостережено розбіжності в номінації базових термінологічних понять дисертаційного дослідження щодо уживання прикметників «віршовий» / «віршований», як-от: «віршова форма» (с. 15, 16, 17, 19, 94, 110) / «віршована форма» (с. 5, 18, 124, 134, 141), «віршовий рядок» (с. 19, 85, 98, 102, 152) / «віршований рядок» (с. 97), «віршовий розмір» (с. 127) / «віршований розмір» (с. 76, 135), що потребує уточнення.

4. Оскільки особливості метрики й ритміки версифікаційної системи С. Жадана дисертантка аналізує в об'єктиві індивідуального стилю письменника, вважаємо, цікаво було б розкрити художню специфіку й оригінальність віршотворчості письменника порівняно з версифікаційними картинами його сучасників, інших представників постмодерністського художнього дискурсу. У цьому вбачаємо перспективу подальших наукових спостережень дисертантки.

На дисертацію Юлії Цівінської надійшло звернення. Усі вони позитивні, але містять окремі побажання та зауваження.

У зверненні доктора філологічних наук (doctor habilitowany), професора Університету імені Марії Кюрі-Скłodовської в Любліні Набитовича Ігоря Йосиповича: оскільки С. Жадан часто пише тексти, які від початку орієнтовані на музичне виконання, то важливо, чи враховувала авторка вплив музичного ритму на віршову структуру текстів, адже ритміка пісенного тексту може суттєво відрізнятися від ритміки поетичних творів?

У зверненні доктора філологічних наук, професора кафедри історії української літератури та компаративістики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка Рарицького Олега Анатолійовича: певної деталізації

потребує питання про роль перекладів у творчості С. Жадана. Оскільки в дисертації згадується його робота з текстами Б. Брехта та П. Целана, чи не вважає авторка, що саме перекладацький досвід «прищепив» поетові таку стійку прихильність до верлібрових форм?

У зверненні кандидата філологічних наук, доцента, доцента кафедри прикладної лінгвістики факультету міжнародних економічних відносин ДВНЗ «УжНУ» Лях Тетяни Олегівни: дисертацію могло б значно доповнити ширше порівняння метрики й ритміки С. Жадана з іншими українськими авторами, щоб зрозуміти, наскільки його показники є унікальними для сучасного поетичного дискурсу.

Результати відкритого голосування:

«За» __5__ членів ради,

«Проти» __0__ членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада PhD 13251 присуджує Юлії Цівінській ступінь доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої вченої ради PhD 13251,
доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри української літератури
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

 Борис БУНЧУК